

Inkomens en positie op de arbeidsmarkt

Linda Moonen, Ferdy Otten en Astrid Pleijers

In 2008 was het persoonlijk inkomen van een werkende gemiddeld ruim 35 duizend euro. Dat is beduidend hoger dan het inkomen van een werkloze dat gemiddeld 14,5 duizend euro bedroeg. Bovendien is vanaf 2005 het persoonlijk inkomen van de werkzame beroepsbevolking toegenomen, terwijl dat van de werkloze beroepsbevolking vrijwel gelijk bleef. Binnen de werkzame beroepsbevolking hebben zelfstandigen, hoogopgeleiden en mannen hogere inkomens dan werknemers, laagopgeleiden en vrouwen.

1. Inleiding

Dit artikel beschrijft de inkomenssituatie van personen naar hun positie op de arbeidsmarkt. Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van jaarbestanden van de Enquête Beroepsbevolking (EBB) die zijn verrijkt met gegevens uit de Inkomensstatistiek. Onder meer zijn het persoonlijk inkomen en het gestandaardiseerd huishoudensinkomen aan steekproefpersonen uit de EBB gekoppeld. Op basis van deze gecombineerde statistiekbronnen zullen nu jaarlijks cijfers op StatLine worden gepubliceerd.

Het artikel is als volgt opgebouwd. Paragraaf 2 gaat in op de ontwikkeling van het persoonlijk inkomen en het gestandaardiseerd huishoudensinkomen van de werkzame beroepsbevolking, de werkloze beroepsbevolking en de niet-beroepsbevolking. In paragraaf 3 wordt de inkomenspositie van de werkzamen uitgediept, terwijl in paragraaf 4 de inkomenssituatie van werklozen aan de beurt komt. De koopkrachtontwikkeling van werkzamen in de verschillende bedrijfstakken en in de meest voorkomende beroepen staat centraal in paragraaf 5. Tot slot volgen in paragraaf 6 de conclusies. De gedetailleerde cijfers hebben steeds betrekking op 2008, de cijfers over ontwikkelingen bestrijken de periode 2005–2008.

Begrippen

Werkzame en werkloze beroepsbevolking

De *werkzame beroepsbevolking* is hier afgebakend als personen in de leeftijd van 15 tot 65 jaar die wekelijks ten minste twaalf uur betaald werk verrichten. Personen van 15 tot 65 jaar die niet of minder dan twaalf uur per week werken, maar aangeven ten minste twaalf uur per week te willen werken en ook recentelijk inspanningen hebben verricht om dergelijk werk te vinden, worden tot de *werk-*

loze beroepsbevolking gerekend. Alle overige personen van 15 tot 65 jaar behoren tot de *niet-beroepsbevolking*.

Persoonlijk inkomen

Het persoonlijk inkomen bestaat uit het (bruto) inkomen uit arbeid en eigen onderneming, uitkeringen inkomensverzekeringen, uitkeringen sociale voorzieningen (met uitzondering van kinderbijslag) en ontvangen inkomensoverdrachten, verminderd met premies inkomensverzekeringen (exclusief premies volksverzekering).

Besteedbaar huishoudensinkomen

Het besteedbaar huishoudensinkomen bestaat uit de bruto-inkomsten van alle leden van het huishouden (inkomen uit arbeid, eigen onderneming en vermogen, uitkeringen en ontvangen overdrachten) verminderd met betaalde overdrachten, premies en belastingen.

Gestandaardiseerd inkomen

Het gestandaardiseerd inkomen is het besteedbaar huishoudensinkomen gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van het huishouden. Op deze wijze zijn de welvaartsniveaus van huishoudens onderling vergelijkbaar gemaakt. Het gestandaardiseerd inkomen wordt in dit artikel naast het persoonlijk inkomen gepresenteerd, omdat het een indicator is voor het welvaartsniveau.

2. Inkomen naar positie op de arbeidsmarkt

Persoonlijk inkomen

In 2008 hadden mensen die tot de werkzame beroepsbevolking behoorden een gemiddeld persoonlijk inkomen van ruim 35 duizend euro. Dat van werklozen was minder dan de helft hiervan: 14,5 duizend euro. Sinds 2005 is het gemiddeld inkomen van de werkzame beroepsbevolking (uitgedrukt in prijzen van 2008) elk jaar licht gestegen. Bij de werkloze beroepsbevolking was dat niet het geval. Bij hen was het gemiddeld inkomen in 2008 vrijwel even hoog was als in 2005.

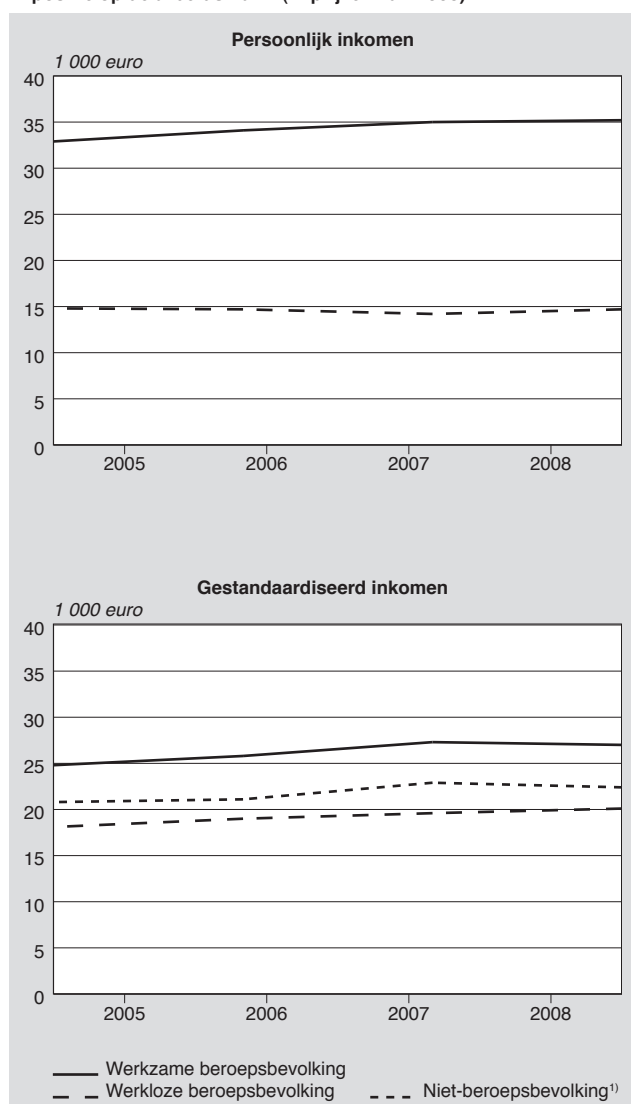
Gestandaardiseerd inkomen

Nemen we het gestandaardiseerd huishoudensinkomen als uitgangspunt, dan blijkt het inkomensverschil tussen de

werkzame en de werkloze beroepsbevolking een stuk kleiner te zijn. Zo bedroeg het gemiddelde gestandaardiseerd inkomen van werkenden bijna 27 duizend euro en dat van werklozen ruim 20 duizend euro. Mensen die tot de niet-beroepsbevolking behoorden, zaten hier met een gemiddeld gestandaardiseerd inkomen van ruim 22 duizend euro tussen in. Bij de niet-beroepsbevolking gaat het om een gemêleerde groep van onder meer scholieren, studenten, huisvrouwen/mannen, arbeidsongeschikten en vutters, al dan niet met een klein baantje van minder dan twaalf uur per week.

Bij alle drie de groepen nam het gestandaardiseerd inkomen in 2005–2007 elk jaar iets toe. In 2008 stagneerde het gemiddelde inkomen van zowel de werkzame beroepsbevolking als de niet-beroepsbevolking, terwijl dat van de werkloze beroepsbevolking verder groeide.

1. Ontwikkeling persoonlijk en gestandaardiseerd inkomen naar positie op de arbeidsmarkt (in prijzen van 2008)

¹⁾ Bij het persoonlijk inkomen zijn geen cijfers over de niet-beroepsbevolking gepresenteerd, omdat dit vaak personen betreft zonder eigen inkomen (zoals minderjarige kinderen).

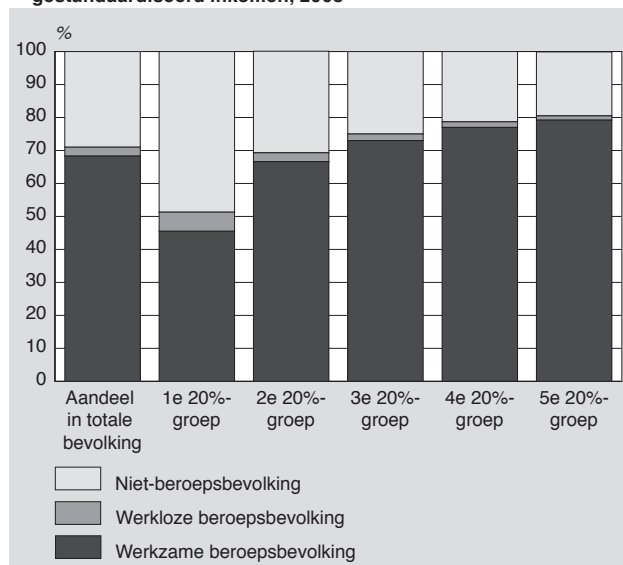
Verdeling naar 20-procentgroepen van de gestandaardiseerde inkomens

In 2008 behoorde 68 procent van de 15- tot 65-jarigen tot de werkzame beroepsbevolking. In de laagste inkomensgroep van het gestandaardiseerde inkomen zijn de werkenden in de minderheid, terwijl ze in de hogere inkomensgroepen steeds een ruime meerderheid vormen, oplopend van krap 70 procent in de tweede 20-procentgroep tot bijna 80 procent in de hoogste. De personen in deze hoogste inkomensgroep hebben een bijbehorend gestandaardiseerd inkomen van ten minste 32 duizend euro.

De werklozen, die nog geen 3 procent van alle 15- tot 65-jarigen uitmaken, zijn met een aandeel van 6 procent oververtegenwoordigd in de laagste 20-procentgroep. In deze inkomensgroep komt het gestandaardiseerd inkomen niet boven de 16,5 duizend euro uit. In de hogere inkomensgroepen is het aandeel werklozen steeds kleiner dan je op grond van hun aandeel in de totale bevolking mag verwachten.

De overige 29 procent van de 15- tot 65-jarigen die tot de niet-beroepsbevolking worden gerekend, zijn vooral goed vertegenwoordigd in de twee laagste 20-procentgroepen. De laagste inkomensgroep bestaat zelfs voor bijna de helft uit personen die deel uitmaken van de niet-beroepsbevolking. In de hoogste twee inkomensgroepen geldt dat slechts voor een op de vijf.

2. Positie op de arbeidsmarkt naar 20%-groepen van het gestandaardiseerde inkomen, 2008

3. De werkzame beroepsbevolking in detail

Opleidingsniveau

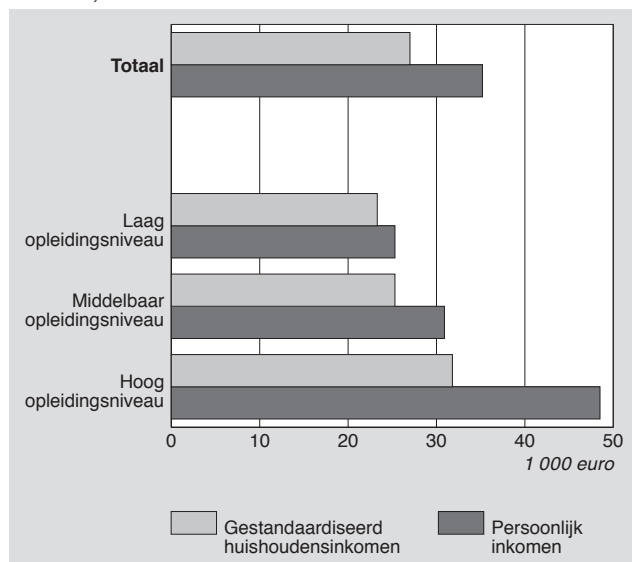
Van de werkzame beroepsbevolking heeft ruim vier op de tien een opleiding op middelbaar niveau afgerond. Dit houdt in dat ze over een havo-, vwo- of mbo-diploma of een vergelijkbaar diploma beschikken. Een derde van de groep werkenden bestaat uit hoogopgeleiden. Ze hebben ten

minste een hbo-opleiding voltooid. De overige werkzamen hebben maximaal basisonderwijs en/of één of enkele leerjaren van het voortgezet onderwijs gevolgd en worden tot de laagopgeleiden gerekend.

Hoe hoger het opleidingsniveau van een werkende, hoe hoger in de regel het inkomen is. Dit geldt zowel voor het gemiddeld persoonlijk inkomen als het gestandaardiseerd inkomen. Wel is bij het persoonlijk inkomen het verschil tussen laag- en hoogopgeleiden veel groter dan bij het gestandaardiseerd inkomen. Het persoonlijk inkomen van een laagopgeleide was in 2008 gemiddeld 25 duizend euro. Dat van een hoogopgeleide was met 48 duizend euro bijna 2 keer zo hoog. Het gestandaardiseerd inkomen van laag- en hoogopgeleiden bedroeg respectievelijk 23 duizend en 32 duizend euro.

Verder neemt met het opleidingsniveau het verschil tussen het persoonlijk en het gestandaardiseerd inkomen toe. Bij laagopgeleide werkenden was het persoonlijk inkomen gemiddeld 2 duizend euro hoger dan het gestandaardiseerd inkomen, bij hoogopgeleiden was het verschil bijna 17 duizend euro.

3. Persoonlijk en gestandaardiseerd inkomen naar opleidingsniveau, 2008

Geslacht en wekelijkse arbeidsduur

Het gemiddeld persoonlijk inkomen van mannen in de werkzame beroepsbevolking is hoger dan dat van vrouwen in deze groep. Dat geldt zowel voor deeltijders als voor voltijders. De inkomenskloof wordt groter naarmate de baan omvangrijker is. Zo hadden mannen met een kleine deeltijd baan (12 tot 20 uur per week) in 2008 een gemiddeld persoonlijk inkomen van bijna 18 duizend euro, terwijl het inkomen van vrouwen met een dergelijke baan ruim 13 duizend euro bedroeg. Bij mannen met een voltijd baan (35 uur per week of meer) kwam het gemiddeld inkomen met ruim 45 duizend euro meer dan 11 duizend euro hoger uit dan dat van de vrouwen.

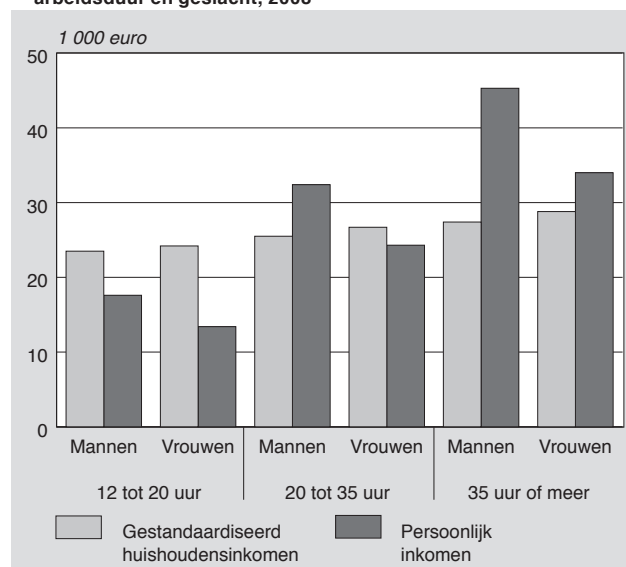
Anders dan bij het persoonlijke inkomen zien we bij het gestandaardiseerde inkomen nauwelijks verschillen tussen

mannen en vrouwen in de hoogte van de gemiddelde inkomens. Vrouwen werken weliswaar vaker in deeltijd, waardoor zij over het algemeen een lager persoonlijk inkomen hebben, maar hebben dikwijls wel een partner die voltijds werkt. Daardoor zijn de verschillen in het huishoudensinkomen, en ook de daarmee samenhangende welvaartsverschillen, kleiner.

Dat bij mannen met een kleine deeltijd baan het persoonlijk inkomen lager is dan het gestandaardiseerde inkomen, komt doordat het merendeel van deze mannen (ruim 6 op de 10) nog studeert en alleen woont. Mannen met een kleine deeltijd baan zijn gemiddeld jonger dan mannen met een voltijd baan: 31 jaar versus 41 jaar. Bij vrouwen is dat juist omgekeerd. Vrouwen met een kleine deeltijd baan zijn gemiddeld 40 jaar oud, terwijl de gemiddelde leeftijd van een voltijds werkende vrouw 36 jaar bedraagt.

Opleiding en ook leeftijd spelen weliswaar een belangrijke rol in de hoogte van het persoonlijk inkomen, maar verklaren lang niet altijd de inkomensverschillen tussen mannen en vrouwen. Zo ligt bij voltijdwerkenden het gemiddelde persoonlijk inkomen van mannen substantieel hoger dan dat van vrouwen (45 duizend versus 34 duizend euro), maar blijft dit verschil nagenoeg gehandhaafd als de opleiding en leeftijd constant worden gehouden. De belangrijkste reden hiervoor is dat de mannen vaker in beter betaalde beroepen werken dan de vrouwen (Merens en Hermans, 2009). Bij werkenden met een kleine deeltijd baan daarentegen, zouden de geconstateerde inkomensverschillen nog een flink stuk hoger kunnen uitvallen, wanneer mannen en vrouwen een vergelijkbare leeftijd en opleidingsniveau zouden hebben. Dat komt vooral doordat de mannen thans vanwege hun jonge leeftijd een verhoudingsgewijze lage positie op de inkomensladder innemen.

4. Persoonlijk en gestandaardiseerd inkomen naar wekelijkse arbeidsduur en geslacht, 2008

Positie in de werkring

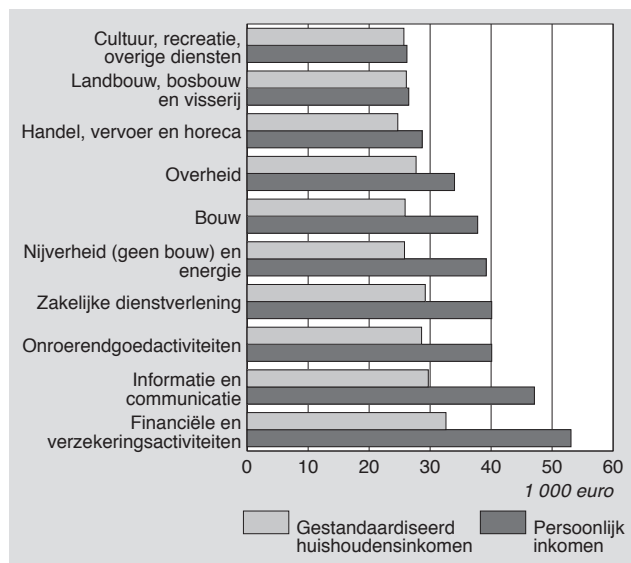
Zelfstandigen hebben een hoger gemiddeld persoonlijk inkomen dan werknemers: 41 duizend euro versus ruim

34 duizend in 2008. Wel is de spreiding van inkomens bij ondernemers fors hoger dan bij werknemers ¹⁾. Bij zelfstandigen kunnen zeer lage en zelfs negatieve inkomens voorkomen (verlies uit onderneming). Dat duidt op een grotere inkomensonzekerheid, maar betekent ook dat bij zelfstandigen uitschieters naar boven veel vaker voorkomen dan bij werknemers. Het gestandaardiseerde inkomen van zelfstandigen ligt eveneens hoger dan dat van werknemers: 31 duizend euro tegen 26 duizend euro.

Bedrijfssector

Werkenden in de sectoren financiële en verzekeringsactiviteiten (zoals beleggingsadviseurs, verzekeringsagenten) of informatie en communicatie (zoals systeembeheerders, journalisten) hebben het hoogste gemiddeld persoonlijk inkomen (zie voor indeling bedrijfssectoren, SBI 2008 (CBS, 2008)). In de financiële sector bijvoorbeeld bedraagt het gemiddelde inkomen in 2008 ruim 53 duizend euro. In de sector cultuur, recreatie en overige diensten is het persoonlijk inkomen slechts de helft hiervan: ruim 26 duizend euro. Bij de overheid ligt het gemiddeld persoonlijk inkomen met 34 duizend euro iets onder het gemiddelde van de totale werkzame beroepsbevolking.

5. Persoonlijk en gestandaardiseerd inkomen naar bedrijfssector, 2008

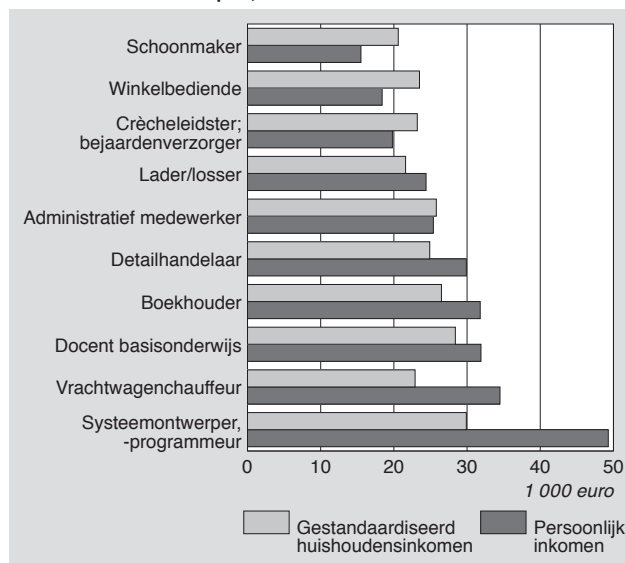
¹⁾ De standaarddeviatie van het persoonlijk inkomen is bij werknemers gelijk aan 26 duizend euro. Onder de groep zelfstandigen is de spreiding van het persoonlijk inkomen met een standaarddeviatie van 45 duizend euro aanzienlijk groter. De spreiding van het gestandaardiseerd inkomen is bij zelfstandigen ook fors groter dan bij werknemers. De bijbehorende standaarddeviaties zijn 13 duizend euro bij werknemers en 25 duizend euro bij zelfstandigen.

De gestandaardiseerde inkomensverschillen veel minder tussen bedrijfssectoren. Deze verschillen zijn echter niet zo veelzeggend, omdat niet bekend is uit welke sector het inkomen van eventuele overige leden in het huishouden afkomstig is.

Meest voorkomende beroepen

De werkzame beroepsbevolking kent een enorme diversiteit in beroepen. Beroepen die vaak voorkomen zijn onder meer winkelbediende, docent basisonderwijs, vrachtwagenchauffeur en bejaardenverzorger. Van de meest voorkomende beroepen hebben systeemontwerpers en -programmeurs met 49 duizend euro duidelijk het hoogste gemiddelde persoonlijk inkomen. Daarna volgen vrachtwagenchauffeurs, docenten basisonderwijs en boekhouders met gemiddelde inkomens van ruim 30 duizend euro. Hekkensluiters zijn crècheleidsters/bejaardenverzorgers (krap 20 duizend euro), winkelbedienden (ruim 18 duizend euro) en schoonmakers (ruim 15 duizend euro). In de laatste twee groepen zijn naar verhouding veel nog thuiswonende jongeren te vinden.

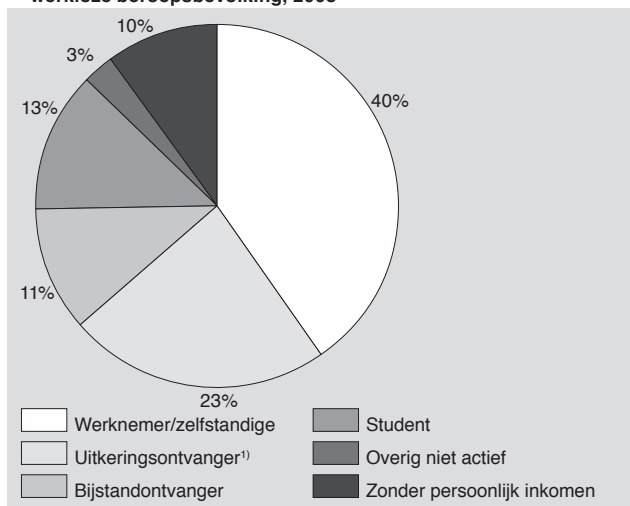
6. Persoonlijk en gestandaardiseerd inkomen naar toptien meest voorkomende beroepen, 2008

4. De werkloze beroepsbevolking in detail

In 2008 telde de werkloze beroepsbevolking 300 duizend personen. Echter, personen die op het tijdstip van de enquête aangaven werkloos te zijn, zouden op een ander moment in het jaar wel aan het werk kunnen zijn geweest. Daarom is met behulp van inkomensgegevens, die over een geheel onderzoeksjaar worden vastgesteld, nagegaan wat de sociaaleconomische positie van de werkloze beroepsbevolking is. Deze wordt bepaald aan de hand van de voornaamste bron van inkomen die iemand gedurende het hele jaar ontvangen heeft.

7. Voornaamste inkomensbron van het persoonlijk inkomen van de werkloze beroepsbevolking, 2008

¹⁾ Uitkeringen in het kader van inkomensverzekeringen in verband met werkloosheid, ziekte, arbeidsongeschiktheid, ouderdom en/of nabestaanden.

Inkomen uit arbeid of onderneming als voornaamste inkomensbron

Ruim 40 procent van de personen die op een bepaald moment in 2008 tot de werkloze beroepsbevolking behoorden, had gemeten over het gehele jaar 2008 inkomen uit arbeid of eigen onderneming als voornaamste inkomensbron. Gemiddeld hadden ze een persoonlijk inkomen van ruim 16 duizend euro. Het gestandaardiseerde huishoudensinkomen lag bij deze groep op bijna 22 duizend euro. Ze hadden daarmee het hoogste gestandaardiseerde inkomen van alle werklozen.

Inkomen uit een uitkering of bijstand als voornaamste inkomensbron

Bijna een kwart van de werklozen ontving een uitkering in het kader van de inkomensverzekeringen, en voor nog eens ruim 10 procent was een bijstandsuitkering de voornaamste inkomensbron. Bij beide groepen uitkeringsontvangers lag het gemiddeld gestandaardiseerde inkomen lager dan het persoonlijk inkomen. Dat komt mede doordat het aandeel alleenstaanden en alleenstaande ouders in deze groepen relatief hoog is.

Inkomen uit studiefinanciering als voornaamste inkomensbron

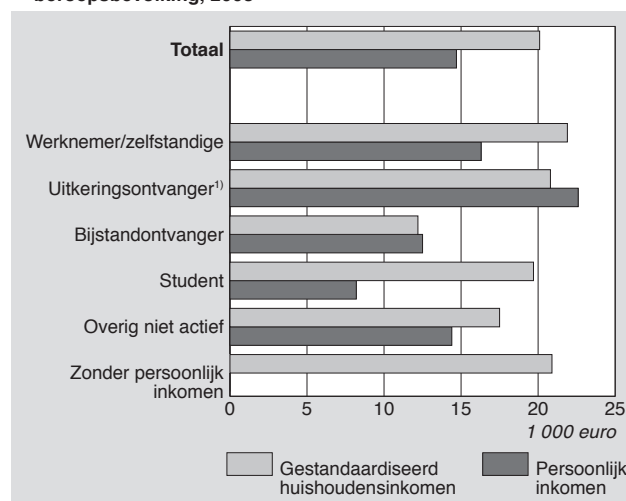
Ruim 1 op de 8 werklozen in 2008 was student. Het kan gaan om studenten die een bijbaan van twaalf uur of meer per week zoeken, of om pas afgestudeerde studenten, die gedurende (een deel van) het jaar nog studiefinanciering hebben ontvangen. Onder studenten was het verschil tussen het persoonlijk inkomen en het gestandaardiseerde huishoudensinkomen het grootst. In bijna 60 procent van de gevallen betreft het studenten die nog thuis wonen. Hun persoonlijk inkomen bestaat voornamelijk uit beperkte arbeidsinkomsten (uit kleine baantjes van minder dan twaalf uur per week) en studiefinanciering. Bij het huishoudens-

inkomen wordt ook het inkomen van de ouder(s) meegeteld, waardoor dat een stuk hoger is.

Geen persoonlijk inkomen

Bijna 10 procent van de werklozen heeft geen persoonlijk inkomen. Gemiddeld komen ze toch uit op een gestandaardiseerd inkomen van bijna 21 duizend euro, doordat er meestal wel een ander lid in het huishouden is met inkomen. Deze groep omvat voornamelijk vrouwen met een werkende partner. Vanwege de inkomsten van hun partner hebben zij geen recht op bijstand, waardoor hun persoonlijk inkomen nihil is. Een kwart van deze groep bestaat daarnaast uit inwonende kinderen. In deze gevallen gaat het vaak om schoolgaande kinderen, studenten die geen recht meer hebben op studiefinanciering, of afgestudeerden die op zoek zijn naar werk.

8. Persoonlijk en gestandaardiseerd inkomen van de werkloze beroepsbevolking, 2008

¹⁾ Uitkeringen in het kader van inkomensverzekeringen in verband met werkloosheid, ziekte, arbeidsongeschiktheid, ouderdom en/of nabestaanden.

5. Koopkrachtmutaties naar bedrijf en beroep

Koopkracht

Zoals impliciet al is aangegeven, wordt de materiële welvaart van een persoon afgemeten aan de hand van het gestandaardiseerde huishoudensinkomen. Door de inkomens uit verschillende jaren met behulp van de consumentenprijsindex te corrigeren voor inflatie, worden reële in de tijd vergelijkbare bedragen verkregen. Een aldus gedefleerd, gestandaardiseerd huishoudensinkomen dat aan ieder lid van het desbetreffende huishouden wordt toegekend, wordt koopkracht genoemd.

Transities en conjunctuur

De koopkracht van personen kan door allerlei oorzaken in de persoonlijke levenssfeer veranderen. Zo hebben de gebruikelijke aan de levensloop gerelateerde transities,

zoals verandering van burgerlijke staat, gezinsuitbreiding, het uit huis gaan van kinderen en het (al dan niet vrijwillig) stoppen met werken, sterke invloed op de koopkracht. Maar ook het wisselen van baan en veranderingen in de werkduur van iemand (anders) binnen het huishouden kunnen van invloed zijn. Daarnaast is de koopkracht onderhevig aan structurele invloeden. Deze worden bepaald door de conjunctuur en, mede hieraan gerelateerd, door besluitvorming op sociaaleconomisch vlak, resulterend uit het overleg tussen de sociale partners en doorgaans vastgelegd in CAO's. Tijden van economische voorspoed vertalen zich veelal in een algehele verbetering van de koopkracht, terwijl in minder goede tijden vaak sprake is van een verslechtering of een ontwikkeling langs de nullijn. De structurele effecten pakken doorgaans anders uit voor de verschillende demografische en sociaaleconomische groepen.

Berekening verandering koopkracht

De verandering van de koopkracht van een persoon wordt berekend aan de hand van de procentuele verandering van de koopkracht tussen twee opvolgende jaren. Daarbij wordt gecorrigeerd voor inflatie. De verandering van de koopkracht van een groep wordt vastgesteld door de mediaan te berekenen van de individuele koopkrachtmutaties van alle personen die in beide jaren deel uitmaakten van de groep.

In de reguliere dynamische koopkrachtcijfers van de Inkomensstatistiek worden zowel voor de totale populatie als voor de verschillende demografische en sociaaleconomische deelgroepen de jaar-op-jaar veranderingen in koopkracht weergegeven. Dat betreft enerzijds veranderingen als gevolg van specifieke transities in de levensloop maar anderzijds ook conjunctuur- en beleidsgerelateerde veranderingen bij in de tijd vergelijkbare groepen huishoudens. Deze in de tijd vergelijkbare groepen huishoudens zijn in de Inkomensstatistiek onder meer verkregen op basis van zeer globale indelingen naar economische (in)activiteit.

Meer detaillering mogelijk

De koppeling van inkomensgegevens uit fiscale registers aan EBB-gegevens maakt het mogelijk de jaar-op-jaar koopkrachtveranderingen nu ook voor meer specifieke sociaaleconomische groepen te berekenen. Zo zijn er uitsplitsingen mogelijk naar bedrijfsklassen en (veel voor-

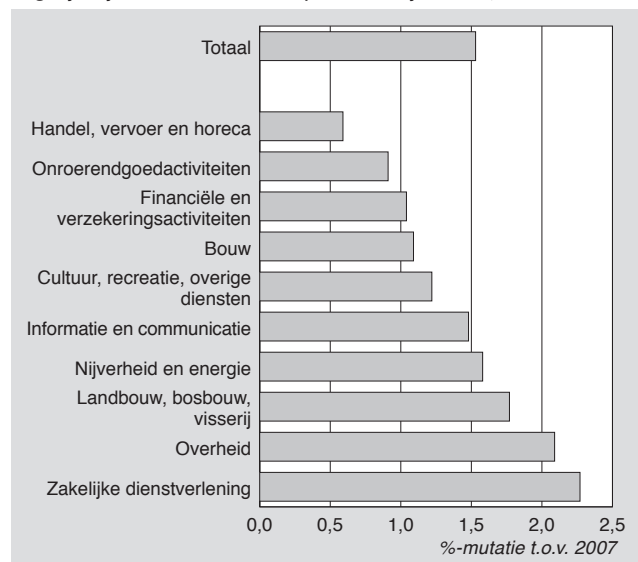
²⁾ In de dynamische koopkrachtcijfers van de Inkomensstatistiek wordt bij sociaaleconomische (in)activiteit steeds onderscheid gemaakt in (fiscaal afgeleide groepen) werkenden, zelfstandigen en ontvangers van uitkeringen. In de hier gepresenteerde cijfers op basis van gecombineerde gegevens is bewust geen onderscheid gemaakt tussen werknemers en zelfstandigen. Dat is gedaan om gestand te doen aan de eencijfergedachte. Werkenden en zelfstandigen worden in de EBB nu eenmaal anders afgebakend dan in Inkomensstatistiek en zouden daarom bij uitsplitsing per definitie andere koopkrachtcijfers laten zien.

komende) beroepsgroepen. Ter illustratie worden hier voor deze groep de veranderingen in koopkracht in 2008 ten opzichte van 2007 gepresenteerd ²⁾. De cijfers hebben betrekking op personen die in beide jaren deel uitmaakten van eenzelfde bedrijfsklasse of beroepsgroep. Om te voorkomen dat eventuele niet-werk gerelateerde veranderingen een doorslaggevende rol spelen bij de koopkrachtverandering, zijn de mutaties alleen berekend voor personen die in beide jaren ook hoofdkostwinner waren. Daarmee is gegarandeerd dat de hoofdmoot van het gestandaardiseerde inkomen voortkomt uit de werkzaamheden in de bedrijfsklasse of de beroepsgroep waar de onderzoekspersoon in beide jaren werkzaam was.

Koopkrachtmutatie naar bedrijfstak

In 2008 is de koopkracht van de werkzame beroepsbevolking in doorsnee met 1,5 procent gestegen. Dat is slechts een fractie hoger dan de 1,4 procent koopkrachtverbetering in de totale bevolking. Er bestaan flinke verschillen tussen de onderscheiden bedrijfsklassen (SBI 2008; CBS 2008). Degenen die in 2007 en 2008 in de zakelijke dienstverlening en bij de overheid werkten, gingen er bovengemiddeld in koopkracht op vooruit: respectievelijk met 2,3 procent en 2,1 procent. Ook de werkenden in de landbouw, bosbouw en visserij deden het met een koopkrachtverbetering van 1,8 procent niet onverdienstelijk. In de bedrijfstakken handel, vervoer en horeca en onroerendgoedactiviteiten wist men minder te profiteren van de economische groei die nog aanhield tot het vierde kwartaal van 2008. De koopkrachtverbetering in deze bedrijfstakken was minder dan 1 procent.

9. Koopkrachtontwikkeling werkzame beroepsbevolking (bij gelijkblijvende inkomensbron) naar bedrijfssector, 2008

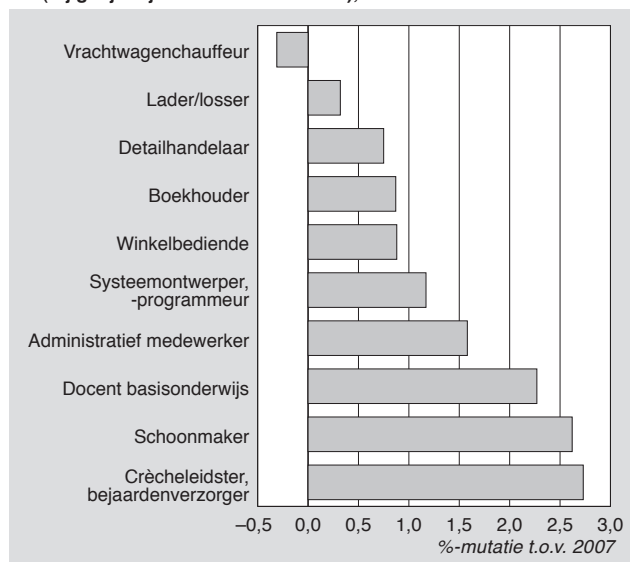

Koopkrachtmutatie naar beroepsgroep

Bij de veel voorkomende beroepen zijn de verschillen in koopkrachtmutaties nog groter. Bejaardenverzorgers en crècheleidsters gingen er in 2008 met 2,7 procent flink in

koopkracht op vooruit, op de voet gevolgd door schoonmakers (+2,6 procent). Ook bij docenten in het basisonderwijs lag de koopkrachtstijging met +2,3 procent boven het gemiddelde. Laders en lossers, maar ook detailhandelaars, boekhouders en winkelbedienden gingen er beduidend minder op vooruit. Vrachtwagenchauffeurs deden het nog slechter, zij leverden 0,3 procent aan koopkracht in.

10. Koopkrachtontwikkeling toptien meest voorkomende beroepen (bij gelijkblijvende inkomensbron), 2008

6. Conclusies

In dit artikel zijn de met inkomensgegevens verrijkte jaarbestanden van de Enquête beroepsbevolking gebruikt om de inkomenssituatie van personen te beschrijven naar kenmerken van de arbeidssituatie en opleidingsniveau. Hoewel in de beschrijving de aandacht vooral is uitgegaan naar het persoonlijk inkomen, zijn in het artikel ook steeds de uitkomsten van het gestandaardiseerd inkomen gepresenteerd, omdat dit een indicator is voor de welvaartspositie van een persoon.

Uit de uitkomsten komt naar voren dat de inkomenspositie van de werkzame beroepsbevolking, zowel in termen van persoonlijk inkomen als gestandaardiseerd inkomen, aantrekkelijk gunstiger is dan die van werklozen en personen die niet tot de beroepsbevolking behoren.

In de werkzame beroepsbevolking is er een positief verband tussen opleidingsniveau en (persoonlijk en gestandaardiseerd) inkomen. Daarnaast geldt dat het verschil tussen het persoonlijk inkomen en het gestandaardiseerd inkomen groter is, naarmate iemand hoger is opgeleid. Het persoonlijk inkomen van mannen is nog altijd hoger dan dat van vrouwen, ook als er rekening wordt gehouden met verschillen in opleiding en arbeidsduur. Zelfstandigen doen het in het algemeen beter dan werknemers. Wel is bij de zelfstandigen de spreiding in inkomens groter. De werkenden in de sectoren financiële en verzekeringsactiviteiten en informatie en communicatie hebben een betere inkomenspositie dan werkenden in andere sectoren.

Een opmerkelijke uitkomst is verder dat bij 40 procent van de werklozen in 2008 het persoonlijk jaarinkomen voor het merendeel bestond uit inkomen uit arbeid of eigen onderneming. Deze mensen zijn dus niet het hele jaar werkloos geweest, maar hebben in dat jaar ook een substantiële portie betaald werk verricht.

De koopkracht van de werkzame beroepsbevolking is in 2008 met 1,5 procent gestegen. Deze toename is nauwelijks groter dan die van de totale bevolking (1,4 procent). Werkenden in de bedrijfstak zakelijke dienstverlening gingen er tussen 2007 en 2008 het meest op vooruit, werkenden in de handel, vervoer en horeca het minst. Bij de veel voorkomende beroepen was de koopkrachtstijging het hoogst bij de bejaardenverzorgers en crècheleidsters, terwijl de vrachtwagenchauffeurs als enigen in de min eindigden.

De uitkomsten maken duidelijk dat de koppeling van inkomensgegevens aan de EBB op diverse vlakken een flinke (statistische) informatieve meerwaarde oplevert. Zoals al in de inleiding is gezegd, zullen kerngegevens over inkomen naar opleiding en arbeidskenmerken regulier in Statline worden opgenomen. Om optimale aansluiting met de situatie op de arbeidsmarkt te kunnen waarborgen, zijn voor deze statistische beschrijving de verdelingen van de in de EBB waargenomen arbeidskenmerken en opleiding steeds als leidend genomen. In aanvullende onderzoeken die in dit themanummer van de Sociaaleconomische trends in afzonderlijke artikelen zijn beschreven, zijn de gecombineerde databronnen nog diepgaander geanalyseerd.

Technische toelichting

Bronnen

Voor de analyses in dit artikel is gebruik gemaakt van de Enquête Beroepsbevolking (EBB) verrijkt met inkomensgegevens. Bij deze koppeling is voor een kleine groep (ca. 1,5 procent) steekproefpersonen geen inkomensinformatie gevonden. Bij de gepresenteerde resultaten zijn telkens de aantallen zoals die in de EBB gemeten worden gepresenteerd, om niet af te wijken van eerder gepresenteerde cijfers over de omvang van de werkzame en werkloze beroepsbevolking. Voor de niet-gekoppelde cases zijn de inkomensgegevens herwogen naar de EBB-verdeling.

Veel voorkomende beroepen

Voor het maken van cijfers voor de veel voorkomende beroepen is aan de hand van de standaard beroepenclassificatie van 1992 een top tien samengesteld van de meest voorkomende beroepen in 2008. In het artikel wordt telkens naar een beroep verwezen door een van de genoemde beroepen uit de beroepsnaam. Deze volledige beroepsnamen, inclusief beroepencode, van deze top tien is als volgt:

1. Winkelbediende, markt-, straatverkoper (excl kiosk, vlees); debutant staatsloterij (beroepencode 31701)

2. Docent basisonderwijs, algemeen vormende vakken (beroepencode 62301)
3. Administratief medewerker (middelbaar (beroepencode 51500)
4. Glazenwasser, interieurverzorger, keukenknecht, medewerker huishoudelijke dienst (beroepencode 11133)
5. Vrachtwagenchauffeur (beroepencode 28209)
6. Lader, lossen, pakhuis- of magazijnknecht, verhuizer (beroepencode 11122)
7. Crècheleidster; bejaarden- of, zwakzinnigenverzorgende (middelbaar) (beroepencode 57210)
8. Informatie- of, systeemanalist, systeemontwerper, -programmeur; programmeur (wetenschappelijke toepassingen; administratief; hoger) (beroepencode 71401)
9. Assistent-boekhouder, boekhouder, bedrijfskassier, loonadministrateur (middelbaar) (beroepencode 51507)
10. Detailhandelaar (geen slagerij, vis, auto's, rijwielen; klein bedrijf) (beroepencode 51705)

Literatuur

CBS (2008). Standaard Bedrijfsindeling, beschikbaar op <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/1C64E533-7EA8-4DE0-B142-92E68E4D819E/0/sbi2008versie072008.pdf>.

Merens, A. en B. Hermans (2009). *Emancipatiemonitor 2008*. Den Haag: SCP/CBS.